

VÆR OPMÆRKSOM PÅ

mundtørhed

I FORBINDELSE MED BRYSTKRÆFTBEHANDLING

Kemoterapi, antiøstrogenbehandling og knogleopbyggende medicin kan give mundtørhed på grund af nedsat spyttsekretion. Nedsat spyttsekretion kan påvirke tænder og mundslimhinder, så husk at fortælle din tandlæge om din kræftbehandling, da tandlægen kan hjælpe med at ansøge om økonomisk tilskud til tandlægebehandling.

Anne Marie Lyng Pedersen er professor og institutleder på Tandlægeskolen på Københavns Universitet. Hun er en af forskerne bag en stor undersøgelse af hvilke medicyntyper, der påvirker spyttsekretionen. Hun ved derfor, hvilke behandlingsformer i forbindelse med brystkræft, der kan medføre mundtørhed, og hvilke der ikke gør.

- Der er ikke dokumentation for, at strålebehandling til brystkræftpatienter giver anledning til mundtørhed eller tandproblemer, idet spytkirtlerne er uden for det område, som strålebehandlingen rammer. Til gengæld har vi dokumentation for, at den kemoterapi, der gives til brystkræftbehandling, hvilket typisk er tre forskellige former for cellegifte, kan give nedsat spyttsekretion. Videnskabelige undersøgelser har vist, at spyttsekretionen falder hos nogle under

kemoterapien og holder sig på det lavere niveau op til cirka seks måneder efter endt behandling, men vil være genoprettet og på normalt niveau 12 måneder efter endt behandling, siger Anne Marie Lyng Pedersen.

Nedsat spyttsekretion kan medføre, at du lettere får huller i tænderne, og at tænderne lettere knækker. Fyldninger kan også lettere falde ud, fordi befugtningsgraden ikke er tilstrækkelig. Derudover kan nedsat spyttsekretion give problemer med mundtørhed, mundsvamp, mundsår, mundbetændelse og over længere tid også emaljeskader. Anne Marie Lyng Pedersen anbefaler, at du får lavet en tandstatus hos tandlægen, før du begynder behandling for brystkræft, for den kan bruges som dokumentation, hvis du senere skal

Anne Marie Lyng Pedersen

søge om tilskud. Det er nemlig omfattet af lovgivningen, at kræftpatienter, der får kemoterapi og/eller strålebehandling i hoved-halsregionen, og som får alvorlige problemer med tænderne, har mulighed for at få økonomisk tilskud til tandlægebehandling.

- Nogle brystkræftpatienter bliver også behandlet med antistoffet Herceptin, men vi ved endnu ikke, om det påvirker spyttsekretionen. Undersøgelser tyder foreløbig på, at det kan give mundsår og mundbetændelse, udtaler Anne Marie Lyng Pedersen.

Gode råd til brystkræftpatienter, der er generet af mundtørhed

- Undgå så vidt muligt søde og syreholdige sager som sodavand, juice og saft. Drikker du det alligevel, så husk at skylle munden grundigt i vand bagefter
- Drik masser af vand
- Hold igen med tobak, alkohol og kaffe, da det kan forværre mundtørheden
- Hjælp spytten på vej ved at tygge sukkerfrit tyggegummi eller sutte på sukkerfrie pastiller og sugetabletter. Pas på med syrlige bolsjer. Selv om de er sukkerfrie, kan syren ætse emaljen på tænderne
- Fugt tænder og mundhulen ved hjælp af spyterstatningsmidler, som mundspray, mundgel eller mundskyllevæske. Der arbejdes for øjeblikket på udvikling af en mild og fugtende gel, som er særlig velegnet til kræftpatienter
- Smør tørre og sprukne læber med vaseline eller læbepomade

TANDLÆGEBESØG INDEN BEHANDLING MED BISFOSFONATER

Det er ikke kun kemoterapi, der kan nedsætte spyttsekretionen. En kræftdiagnose er så alvorlig, at nogle patienter vil have behov for medicin mod angst og depression. Nogle vil også have behov for stærk smertestillende medicin og kvalmestillende

medicin. Disse medicintyper kan også give mundtørhed. Det samme kan antiøstrogenbehandling, aromatasehæmmere og bisfosfonater.

- Vi ser, at antihormonbehandling og aromatasehæmmere på lige fod med kemoterapi kan påvirke spyttsekretionen. For år tilbage fik brystkræftpatienter typisk antihormonbehandling i fem år, men i dag er der flere, som får behandlingen i ti år. Dermed kan man risikere mundtørhed og nedsat spyttsekretion i flere år og dermed påvirkning af tænder og mundslimhinder, siger Anne Marie Lyng Pedersen. Hun tilføjer, at hvis du får knogleopbyggende medicin i form af bisfosfonater (fx Zoledronsyre), så er der ekstra grund til at være opmærksom.

- Inden du får bisfosfonater, skal du til en tandlæge. En alvorlig bivirkning til behandling med bisfosfonat – især hvis du får den indsprøjtet – er vævsdød i kæbeknoglen. Det udvikler sig typisk efter udtrækning af en tand. Hvis du har dårlige tænder, er det vigtigt, at de bliver behandlet, inden du kommer i behandling med bisfosfonat. Det samme gælder, hvis du har tandproteser, der ikke fungerer optimalt og giver sår i slimhinden. Udover risikoen for at udvikle vævsdød i kæbeknoglen (osteonekrose), kan bisfosfonatbehandling give mundtørhed. Vi kender endnu ikke årsagen til den øgede risiko for at udvikle osteonekrose, men det er vigtigt at blive behandlet på en kæbekirurgisk hospitalsafdeling, hvis behovet for tandudtrækning opstår i forbindelse med kræftbehandling og samtidig bisfosfonatbehandling. Det samme gør sig gældende, hvis du udvikler sår i mundslimhinden.

MUNDTØRHED KAN AFHJÆLPES

Risikoen for mundtørhed og tandskader bør naturligvis ikke føre til, at du dropper din kemoterapi eller anden medicin. Hvis du allerede oplever mundtørhed, kan du tale med din læge om at ændre dosis eller prøve et andet middel, og du kan også selv gøre noget for at forebygge og/eller afhjælpe mundtørheden.

- Lad din tandlæge vurdere din situation. Tandlægen kan derefter tage stilling til, om du skal have en recept på tandpasta med ekstra fluor. Nogle kan også i en periode have gavn af mundskylning med Klorhexidin, især hvis der er tandkødsproblemer, men det er vigtigt, at det ordineres af en tandlæge. Hvis din mundtørhed ikke er så udtalt, kan det hjælpe, at du hyppigt drikker små slurke vand for at fugte munden. Derudover findes der forskellige produkter mod mundtørhed såsom fugtspray og fug-

Spyttets funktion

- Spyt smører tænder og mundslimhinder og letter vores evne til at tale, tygge og synke vores mad
- Spyt beskytter tænder og mundslimhinder mod bl.a. infektioner, syre i føde- og drikkevarer, påbidning og slid
- Spyt beskytter mod huller i tænderne ved at fjerne madrester, neutralisere de syrer som bakterierne danner og at forhindre afkalkning af tænderne
- Spyt indeholder fordøjelsesenzymer, som har betydning for nedbrydningen af den mad, vi indtager
- Spyt har betydning for smagssansen og smagsoplevelsen

tende gel, som kan købes på apoteket eller hos en materialistforhandler, siger Anne Marie Lyng Pedersen.

Sådan kan kemoterapi påvirke mund og svælg

Kemoterapi påvirker cellerne i slimhinderne i munden og svælg, og det kan give ømhed, svie og tørhed. Disse bivirkninger kan medføre belægninger, sår, smerter og synkebesvær. Der kan også udvikles svamp og betændelse i munden. Risikoen er størst 5-10 dage efter kemoterapi. Generne forsvinder som regel inden for 3-4 uger. Det kan være svært at spise og drikke, hvis man har mundgener, men man kan selv forebygge og mindske generne ved at holde en god mundhygiejne. Brug regelmæssigt en blød tandbørste, mundskyllevand, tandtråd samt læbepomade. Det kan hjælpe at spise mad med en blød og saftig konsistens – husk også at drikke meget væske. Sår og betændelse i munden kan afhjælpes med medicin. Kemoterapi påvirker ikke tænderne, men nogle får flere huller i tænderne end normalt, fordi kemoterapien påvirker miljøet i munden. Husk at fortælle din tandlæge, at du er i behandling med kemoterapi.

(Kilde: cancer.dk)

Du kan læse mere om tandskader og tilskud til tandbehandling for kræftpatienter på cancer.dk/hjaelp-viden/rettigheder/oekonomisk-hjaelp/tilskud-tandskader/

LIS FIK SVAMP OG TANDSKADER PÅ GRUND AF MUNDTØRHED

Kemoterapi gav Lis Mønster Knudsen mundtørhed. Efter endt kemoforløb oplevede hun en langsom forbedring af spyttproduktionen, men så vendte mundtørheden tilbage med fornyet styrke og medførte mundsvamp, stort vægttab og tandskader.

I 2013 fik Lis Mønster Knudsen konstateret brystkræft i begge bryster. I forbindelse med kemoterapien fik hun meget tør mund. Hun havde ikke længere spyt nok til at synke madvarer som kartofler og brød, så hun levede stort set kun af suppe, surmælksprodukter og frugt i en lang periode. Intet smagte hende, og hun tabte sig. Da Lis var ved tandlæge, blev det konstateret, at den tørre mund også havde påvirket hendes tænder.

- Jeg får jævnligt taget røntgenbilleder af mine tænder. Kort før opstarten på kemoterapi havde jeg let paradentose og 'obs' på to tænder. Efter kemoterapien var min paradentose forværret, og de to

tænder med 'obs' havde nu caries, og det samme havde en kindtand. Det blev en dyr omgang, fortæller 67-årige Lis. En veninde fortalte hende, at hun som kræftpatient kunne søge om tilskud til tandbehandling, og hendes tandlæge hjalp hende med at ansøge. Men fordi hendes paradentose var opstået inden kemoterapien og 'kun' var blevet forværret, og fordi to af de tre tænder med caries havde en 'obs' i forvejen, fik hun afslag.

EMALJEN FORSVINDER

For at afhjælpe den tørre mund benyttede Lis forskellige håndkøbsprodukter mod mundtørhed. Hun drak løbende vand og holdt en god mundhygiejne. I løbet af et halvt års tid øgedes hendes spyttproduktion, men selv halvandet år efter endt kemobehandling døjede hun stadig med mundtørhed, dog i mindre grad end tidligere. I 2017 oplevede Lis en voldsom genopblusning af mundtørheden. Hun havde ikke fået ny medicin eller behandling og tror derfor, at det skyldes psykisk stress i forbindelse med, at hendes barnebarn døde af kræft.

- Jeg talte med Senfølgerforeningen, der forklarede, at man kan opleve en genopblussen af sine senfølger i forbindelse med ny sygdom eller psykisk stress. Det var netop efter vores barnebarns død, at jeg pludseligt fik ekstrem tør mund igen. Det bevirkede, at jeg denne gang fik mundsvamp. Det blev behandlet med Mycosta-

tin, men jeg mistede min smagssans. Intet smagte mig, så jeg spiste som en fugl og tabte mig 12 kg. Jeg frygtede, at det store vægttab skyldes tilbagefald, så jeg kontaktede onkologisk afdeling og blev scannet. Det var ikke tilbagefald, og efter et halvt år vendte smagssansen heldigvis tilbage. Nu har jeg til gengæld fået tandproblemer i form af, at emaljen bag på mine fortænder i overmunden forsvinder. Jeg skærer ikke tænder, så det er ikke slitage. Min veninde, der også har haft brystkræft, har oplevet, at fire af hendes kindtænder nærmest smuldrede, så det gør mig naturligvis lidt bekymret, siger Lis. Hun har stadig tør mund og gør alt, hvad hun kan for at afhjælpe generne.

- Jeg har en vandflaske med mig, også når jeg går i seng. Jeg holder en god mundhygiejne og går jævnligt til tandlæge. Jeg har også kontakt til en læge fra Kræftlinjen, der undersøger, om der findes en løsning på problemet.

Lis Mønster Knudsen har skrevet over 20 populære klummer om sit brystkræftforløb.

De kan læses på brystkraeft.dk/2014/08/klumme-1/

Lis Mønster Knudsen

